

ВИКОРИСТАННЯ ТРАДИЦІЙ СИМВОЛІЗМУ У СУЧАСНОМУ ТЕКСТИЛЬНОМУ ДИЗАЙНІ

Комашко М.П., аспірант кафедри ергономіки та проектування одягу
Київського національного університету технологій та дизайну
Чепелюк О.В., к.т.н., доцент, зав. кафедри дизайну
Херсонського національного технічного університету

Анотація. Дана робота присвячена розробці дизайну колекції одягу для жінок з використанням елементів-символів, розглядаються проблеми, що постають перед дизайнером-модельєром с приводу підбору необхідних тканини та елементів оздоблення.

Ключові слова: текстильний дизайн, символ, тканина, одяг.

Аннотация. Комашко М.П., Чепелюк Е.В. Использование традиций символизма в современном текстильном дизайне. Данная работа посвящена разработке дизайна коллекции одежды для женщин с использованием элементов-символов, рассматриваются проблемы, возникающие перед дизайнером-модельером относительно подбора необходимых тканей и элементов отделки.

Ключевые слова: текстильный дизайн, символ, ткань, одежда.

The summary. Komashko M.P., Chepelyuk E.V. Use of Traditions of Symbolism in Modern Textile Design. The given work is devoted to elaboration of design of a women clothes collection with use of elements - symbols, the problems arising at the fashion designer concerning choose of necessary woven fabrics and elements of furnish are considered.

Key words: textile design, symbol, woven fabric, clothes.

Вступ. В сучасних умовах неможливо залишити поза увагою художньо-образні особливості костюму, які повинні відігравати визначальну роль в процесі формування естетичної якості одягу, його стиле- та формоутворення. Творення образу слід розуміти як особливу, специфічну галузь пізнання світу, наповнену емоційною змістовністю, філософськими розмірковуваннями.

Актуальність теми. Використання у сучасному дизайні одягу традиційних символічних елементів декоративно-прикладного мистецтва дає змогу отримати оригінальні моделі з яскравим емоційним забарвленням. В залежності від сприйняття символу оточуючими людьми в такому одязі може сховати або підкреслити певні риси свого характеру.

Мета роботи - розробити концепцію колекції одягу для жінок з використанням традицій символізму.

Результати дослідження. Людству ще з давнини притаманне використання знаків-символів. Це спостерігається у національних костюмах всіх етносів та культур. Зокрема одяг, що є важливою складовою частиною духовної та матеріальної культури народу, завжди виконував низку функцій: практичну, захисну, обрядову, знакову, соціальну, національну [1]. Наприклад, в українському національному костюмі яскраво втілюється оберегова функція. За народними віруваннями за допомогою певних символів, нанесених на одяг способом вишиття, ткання, вибійки тощо, людину оберігали від «поганого» ока, злих духів [2].

Локалізація вишивки у місцях, де є отвори: на комірі, манжетах, по низу сорочки, на розрізі-пазусі, також є не випадковою. Вона мала якнайефективніше захищати людину від проникнення злих сил.

Народний костюм – це безцінне невід’ємне надбання культури народу, що накопичене віками. Одяг, який пройшов в своєму розвитку довгий путь, тісно пов’язаний з історією та естетичними поглядами створювачів. Мистецтво сучасного костюма не може розвиватися у відриві від народних, національних традицій. Без глибокого вивчення традицій неможливий прогресивний розвиток будь-якого виду та жанру сучасного мистецтва.

Колористичні символи майбутньої колекції.

Колір – це особливий спосіб виразу почуттів людини.

Червоний колір, як символ вогню, був найсильнішим “відвертачем демонічних сил” [3], тому широко використовується в українському національному костюмі.

Червоний колір був найулюбленішим кольором не тільки українського, а й всіх слов’янських народів. Наприклад, в Росії слова «красно солнышко», «весна – красна», «красна девица» та інші виявляли уявлення про найвищу красу. Різноманітні відтінки та інтенсивність червоного кольору створюють дуже тонку гармонію. Чорний колір використовувався, як правило, для збагачення та посилення звучання основних тонів, але в ряду випадків він являвся провідним.

Червоний – це колір життя. Згідно “Словнику символів” Дж.Е.Сирлота, доісторична людина кропила любий об’єкт, що хотіла повернути до життя, кров’ю. У римлян червоний визначав божественність. Коли римські полководці одержували перемогу, вони красили обличчя червоною фарбою на честь бога війни Марса. Як колір, що символізує кров, червоний часто використовувався для воєнних цілей протягом багатьох століть.

Концепція червоного кольору, як любові, сходиться до вогню, який несе тепло. В середньовічному християнському мистецтві червоний є як кольором милосердя, так і любові, вчасності, божественної. Також він нагадує про мучеників, що пролили кров за свою віру. Вираз “червоний день календаря” йде від звичаю помічати дні святих та інші церковні дати червоними чорнилами.

Червоний колір має властивості збуджувати людину, надавати їй сили, впевненості в собі. Людина в червоному виглядає як переможець, і відчуває себе як переможець.

Не дивлячись на те, що в багатьох культурах чорний означає смуток, смерть, тишу та пустоту, він широко використовується в сучасному одязі, оскільки має не тільки низку зручних споживчих властивостей, а й втілює в собі концентричне згущення, відображає агресивне завзяття. Чорний колір можна вважати класичним для ділового костюму, оскільки він уособлює шляхетність, розсудливість, надійність та ділову хватку.

Таким чином, основними кольорами для створення колекції одягу обрані червоний – як символ енергії, сили та боротьби, та чорний – як символ стабільності.

Декоративні символи колекції.

Тваринний та рослинний світ наші предки знали досконало. Образи тварин і птахів відігравали в давньослов’янській міфології, фольклорі, народному епосі значну роль.

З птахами в давні часи був пов’язаний цілий ряд магічних уявлень. Вважалося, що птахи здатні приносити людям щастя і сприяти їхньому добробуту, забезпечувати родючість землі, відвертати лихо, тощо. Птахи втілювали також тепло і світло. Ці давні вірування знайшли відбиття в народних казках (наприклад, казка про жар-птицю, перо якої освітлює шлях уночі) [4].

Природне бажання людини літати, завжди робило з птахів божественних та чарівних істот. Спостерігаючи за птахами люди приписували їм людські якості, риси характеру та інше.

Птаха повсюди використовували для виразу ідеї свободи, для зазначення душі при її відділенні від тіла чи відділенні духовного начала від земного. Завдяки їх здатності бачити далеко та підійматися високо, птахи часто стають символами божественності, влади, перемоги; у всьому світі в релігіях вони є посланцями богів.

Таким чином, основним декоративним символом колекції обрано символ птаха.

Півень (рис. 1.) є символом сміливості, пильності, а також самовпевненості та марнославства [5]. Оскільки півень сповіщає прихід сонця, він в Греції присвячувався сонячному богу Аполлону. Півень асоціюється з відріканням Петра від Христа («не пропоєт петух, как отречешься от меня трижды», Евангелие от Иоанна, 13:38), це – емблема Страстей Господніх; а оскільки Павло “тірко плакав”, символ каяття. Півня розміщали на башті, для того щоб він дивився у всіх напрямках і попереджував про біду. Завдяки своєму бойовому духу півень став бойовим символом готів; ухвалений для прапору в часи великої французької революції за пильність та прагнення верховенства, півень пізніше став національною емблемою. Півень – віщий птах, який не тільки знає час, але й уміє відмічати його. Взагалі півневі у східнослов’янському фольклорі надавалось велике значення [4].

Плаття з півнем (рис. 6,а) теж є символом сміливості та пильності. Жінка в такому платті самовпевнена, здатна досягти успіху, вона бореться і перемагає.

Сова (рис. 2.) традиційно є символом мудрості, оскільки вона була присвячена Афіні, богині миру, мистецтв, учеництва та мудрості. Як персоніфікація ночі та гострого зору, сова далекоглядна, здатна передбачати майбутнє.

Рис.1. *Півень*Рис. 2. *Сова*Рис. 3. *Голуб*Рис. 4. *Орел*Рис.5. *Лебідь*

Плаття з совою (рис 6,б) обере для себе жінка розумна, далекоглядна, з добре розвинутим відчуттям інтуїції.

Голуб (рис.3.) повсюди відомий як символ миру та чистоти. Голуб з оливкової гілкою символізує оновлення життя, він з'являється у Ноевому ковчезу, що було знаком Господа про прощення. Голуб – традиційний християнський символ Святого Духа. Існує легенда, в якій стверджується, що диявол та відьми можуть перетворюватися на будь-яку істоту, крім голуба чи вівці.

Плаття із голубом (рис. 6,в) для молодих, чистих дівчат, що радіють життю і самі приносять радість.

Орел – (рис. 4.) це король тваринного миру після лева; найрозповсюдженіший символ з усієї фауни, символізує божественність, хоробрість, віру, велич та владу. Орел уособлює грецького верховного бога Зевса і римського Юпітера; є символом перемоги. Також це символ Воскресіння; за легендою орел кожні десять років підіймається до сонця, потім падає вниз, занурюється три рази у море, тому він зображає нове життя. Орел з розпростертими крильми – це божественне натхнення і духовна сила.

Тому плаття з орлом (рис. 6,г) для жінок сильних духом, переможців, для жінок що мають владу, яку досягли своїм розумом.

Лебідь (рис. 5.) є символом грації, досконалості, чистоти та невинності; а також символом лицемірства, оскільки його білосніжне пір'я ховає чорне тіло [5]. Легенди говорять, що лебідь співає тільки перед смертю (звідси “лебедина пісня”), і тому він символізує кінець життя. В християнській символіці є знаком Діви Марії. Також лебідь символ вірності та кохання, оскільки він створює пару раз у житті і вірний їй до самої смерті.

Плаття з лебедем (рис. 6,д) символізує чистоту і грацію, воно для жінок, вірних у своїх переконаннях до останнього подиху.

Таким чином, створена колекція, завдяки широкому використанню символів набуває характеру, несе в собі емоційний порив, насичує силою та енергією народних та національних традицій і нікого не залишає байдужим.

Проектування структури тканини.

Відповідно до загальної тематики колекції перед дизайнером постає проблема вибору із всього асортиментного різноманіття необхідного виду тканини, який повинен мати не тільки певний колір та фактуру для вдалого зовнішнього сприйняття моделі, а й певні фізико-механічні властивості, що зумовлюють ергономічність готового виробу.

В ідеальному варіанті для кожної колекції одягу тканина розробляється окремо та виготовляється на замовлення. В такому випадку дизайнер-модельєр повинен або оволодіти навичками дисенатора, або тісно з ним співпрацювати. Реальні умови ринку призводять до протилежної ситуації, коли дизайнер-модельєр вимушений підлаштовуватися і вибирати з вже існуючих тканин ту, що більш-менш відповідає поставленим вимогам.

Для даної колекції авторами була спроектована та виготовлена тканина з ядро вираженим рельєфом.

Рис.6. Колекція одягу «Пані-птахи». а - сукня з півнем, б – сукня з совою, в – сукня з голубом, г – сукня з орлом, д - сукня з лебедем

Згідно розробленим ескізам (рис. 6.) видно, що тканина повинна відноситися до костюмно-сукняного асортименту. Було вирішено розробити тканину зі складною рельєфною поверхнею з перемінною шаруватістю, рисунок переплетення якої мав би орнаментальний характер української вишивки, що має яскраво виражені признаки символізму, як за розташуванням у виробі, так і за сукупністю окремих складових елементів.

Після аналізу існуючих методик проектування, вирішено обрати авторську технологію проектування тканини [6] за заданим рельєфом лицьової поверхні.

Дана методика дозволяє проаналізувати різноманітні варіанти структури і зовнішнього виду тканини до виготовлення зразка на ткацькому верстаті, що суттєво знижує витрати трудових та матеріальних ресурсів, а також дозволяє значно прискорити процес пошуку товарного варіанту тканини високого естетичного рівня, здатного збільшити її конкурентні властивості.

В кінцевому варіанті було розроблено тканину, що отримала назву «Маріко», переплетення та імітаційна модель зовнішнього виду якої зображені на рис.7.

Спроектована тканина «Маріко» була напрацьована на ткацькому верстаті СТБ-2-3300 у лабораторії ткацтва кафедри Механічної технології волокнистих матеріалів Херсонського національного технічного університету. Зовнішній вигляд даної тканини зображено на рис. 8.

24	x		x			x			x		x	x	
23	x	x			x		x				x	x	
22	x		x	x	x		x	x	x			x	
21			x						x				
20		x	x			x				x	x		x
19		x	x			x				x	x		x
18		x				x				x		x	
17		x				x					x		x
16	x	x			x		x				x	x	
15	x			x	x		x	x				x	
14				x	x	x	x	x					x
13			x	x		x			x	x			x
12	x	x	x			x				x	x	x	x
11	x	x				x		x			x	x	
10	x					x		x					x
9	x			x	x		x	x					x
8				x	x		x	x					
7			x	x	x	x	x	x					x
6			x						x				x
5	x	x	x			x				x	x	x	x
4	x	x									x	x	
3	x			x					x				x
2				x	x		x	x					
1			x	x					x	x			
	1	2	3	5	4	6	4	5	3	2	1	6	

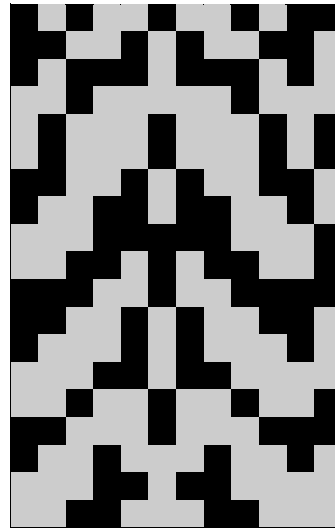

Рис.7. Рисунок переплетення та імітаційна модель зовнішньої поверхні тканини «Маріко»

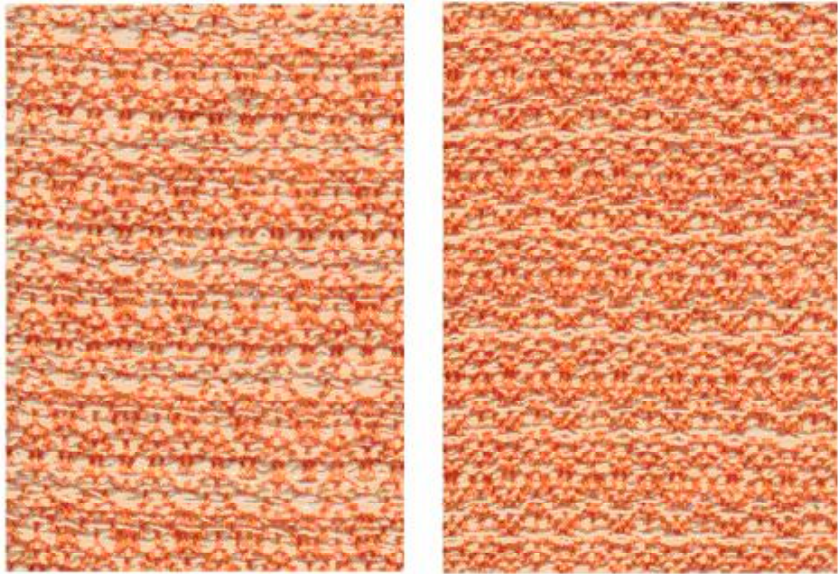
*a**б*

Рис. 8. Зразок тканини “Маріко”, зітканий на ткацькому верстаті
a – лицьова поверхня, *б* – зворотня поверхня

Тканина, розроблена таким чином, більш відповідає заданій сукупності естетичних та ергономічних вимог, що, в свою чергу, відкриває більш широкі перспективи для зростання естетичної якості готового виробу.

Висновки. Процес створення художнього образу – складний і багатостадійний процес, який потребує від дизайнера ерудованості та навичок пошукової роботи. Одяг, що продуманий до найменших дрібниць, насичений емоційною складовою, набуває підвищеної естетичної якості. Закладання в дизайн одягу традиційних символічних елементів декоративно-прикладного мистецтва урізноманітнює асортимент, дає змогу отримати оригінальні моделі. Проблема пошуку необхідних тканин вирішується індивідуальним проектуванням тканини, але потребує тісної співпраці дизайнера-модельєра з дисенатором.

Література:

1. Марченко О.М. Втілення етнічної символіки у традиційному костюмі степового Побужжя// Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Теорія і практика матеріально-художньої культури, 2003.- №4
2. Українське народознавство: Навч. посібник / За ред.. С.П.Павлука, Г.Й.Горинь, Р.Ф.Корчіва. – Львів: Фенікс 1994. – 608 с.
3. Данилюк А.Г. Українська хата. – К., 1991.

4. Іваненко Т.О. Зооморфні мотиви у декоративно-ужитковому мистецтві давніх українців // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв, 2002. - №3.
5. Фоли Д.Энциклопедия знаков и символов: Пер.с англ.2-е изд.-М.:Вече.1997.-512 с.
6. Чугин В.В., Чепелюк Е.В. Прогнозирование технологичности структуры ткани.: Монография для специалистов в области технологии ткани. Херсон: Изд-во : ХДТУ, 2003. - 180 с.

Надійшла до редакції 20.07.2007